Nyköping
Bo och Bygga
Planeringsenheten
Kommunekolog
Christel Guillet
Telefon: 0155-45 77 38
E-post: christel.guillet@nykoping.se

Bildande av naturreservatet Hållet-Marieberg-Stenbro i Nyköpings kommun

Uppgifter om naturreservatet

Objektnummer	0402112
Län	Södermanland
Kommun	Nyköping
Församling/socken	Nicolai socken
Lägesbeskrivning	Naturreservatet är beläget i Nyköpings tätort, mitt emot Nyköpings lasarett mellan väg 52, E4 och Nyköpingsån (Hållet), öster om Nyköpingsån (Marieberg) och norr om E4 (Stenbro).
Topografisk karta	9H SV
Ekonomisk karta	09734
Areal	66 ha, varav land 62 ha
Naturgeografisk region	Boreonemoral region
Fastigheter	Hållet1:1, Hållet 1:7, Hållet 1:8, Oppeby gård 1:6, Stenbro 1:8, Brandkärr 2:1, Brandkärr 2:6
Markägare	Nyköpings kommun 57 ha, Landstinget Sörmland 9 ha
Nyttjanderätter/servitut	Stenbro 1:9, Stenbro 1:11 (väg) Vattenfall AB (ledning) Nyköping-Oxelösund Sportfiskare (fiske)
Förvaltare	Nyköpings kommun

Översiktskarta

Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet Hållet-Marieberg-Stenbro är att bevara ett tätortsnära område med höga naturvärden och att långsiktigt behålla och utveckla rekreationsvärden. Värdefulla naturtyper som den naturskogsartade granskogen i sluttningen ned mot Nyköpingsån på Hållet, ädellövskogen med grova ekar på Stenbro och hassellunden på Marieberg ska bevaras, med deras knutna växt- och djursamhällen i gynnsamt tillstånd. Behovet av natursköna och centrala områden för friluftslivet i Nyköpings tätort ska tillgodoses och friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska uppmuntras i hela naturreservatet. Besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och kulturhistoriska spår som Silvergruvan och stenmuren.

Beskrivning av reservatet och grund för beslutet
Naturreservatet omfattar områden som ligger intill Nyköpingsån, på ca 10 minuters gångavstånd från Stora torget i Nyköping. Det är tre huvudområden där det största utgörs av Hållet, ett omfattande och barrdominerat skogsområde på västra sidan av ån. De övriga delarna omfattar skog och före detta hävdad mark öster om Nyköpingsån dels vid Stenbro i nordost och dels vid Marieberg söder om E4.

Vid Hållet, strax norr om Nyköpings lasarett, ligger ett skogsområde med omväxlande natur. Skogstyperna i Hållet bildar en mosaik, som delvis är en följd av tidigare skogsskötsel. Under senare decennier har denna varit inriktat på friluftslivets behov. Tallen är karaktärträdet på Hållet. Värdefullast ur biologisk synvinkel är emellertid gran–hassel-skogen i sluttningen ned mot Nyköpingsån. Beståndet har där karaktär av naturskog.
Området är rikt på fornminnen i form av gruvhål, bl.a. silvergruvan också kallad Gustav Adolfs gruvan.

Hållet är ett av kärnområdena för friluftslivet i Nyköping. Området ligger centralt och omfattar ett stort nät av stigar, löpslingor och promenadvägar. Motionsverksamheten på Hållet är intensiv och omfattar aktiviteter som löpning, skidåkning, cykelturer, promenader etc. Många passerar området genom gång- och cykelvägen mellan Harg-Oppeby och Nyköpings centrum. Andra går bara kring och strövar, med eller utan hund, under hösten ofta sökandes efter bär och svamp. Området lämpar sig mycket väl för naturstudier. Flera skolor och ideella föreningar utnyttjar området för exkursioner för att studera växter och fågellivet i området. Många olika naturtyper - berg, kärr, skog, vatten - finns representerade. En artrik flora och fauna finns att ta del av i de omväxlande miljöerna och i sluttningen mot Nyköpingsån kan man få se skog i mer orört skick. På Hållet häckar spillkråka och flera andra hackspettsarter. Den delvis tätt och varierade buskskiktet bidrar till en god fågelmiljö, bland annat förekommer väldigt många grönsångare i södra delen av området.

Vid Mariebergs handelsträdgård, intill E4:an och Nyköpingsån, ligger ett omväxlande skogsområde. Längst i norr reser sig en bergklack med äldre barrskog. Utmed Nyköpingsån finns en hassellund som är unik för Nyköpingstrakten. Hasseln bildar buketter med mycket grova, upp till 20-30 cm breda trädliknande individer. Ett antal inplanterade växter längs med ån (vitskråp, ramslök, kåltistel, hässleklocka m.m.) gör växtligheten längs åpromenaden unik för länet. Gamla grova träd finns hos de flesta arter, längst i norr mest tall och gran, längre åt söder även alm, björk och lönn. Fågellivet i området är rikt. De större lövträden bildar kontinuerligt grenhål, vilket ger häckningsmöjligheter för hålbyggande fågelarter och övervintringsplatser för fladdermöss. Området har stor betydelse för friluftslivet och mycket väl lämpat för naturstudier i alla åldrar. Längs ån leder en väl frekventerad strövstig, vilken ingår som en del av åpromenaden. Särskilt under vår och försommar då naturen står i sin yppersta prakt är det många som vandrar längs ån.

Vid Stenbro intill Nyköpingsån ligger en skarpt markerad urbergsklack, som tidigare utnyttjats som berså och utsiktsplats. ”Fornborgen” har branta sidor klädda med en frodig grönska. Nedanför växer ädellövskog med dominerande ek, lönn, alm och ask, möjligen det största sammanhängande ädelskogsbestånd i Nyköpingstrakten. Flera stigar med stensatta trappsteg leder besökaren upp till utsikten på fornborgens krön. Rätt många besökare kommer sannolikt från Stenbrogården, andra passerar området via åpromenaden mellan Oppeby och Brandkärr.

Grund för beslutet
Området hyser ett flertal bestånd med höga naturvärden däribland naturskogsartad granskog i åstranden, gamla ekar vid Stenbro samt bestånd med gammal hassel på östra sidan av Nyköpingsån. På Landstingets mark förekommer många mycket gamla tallar.

Stora delar av området genomkorsas av stigar samt centralt en asfalterad cykelväg. Många skolor, förskolor och föreningar använder området frekvent och närboende utnyttjar reservatet till promenader och för genomfart till och från stadskärnan.

Nyköpings kommun finner i enlighet med 5 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. att beslut om att avsätta området som naturreservat är väl förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den gällande kommunala översiktsplanen. Beslutet överenstämmer också med miljökvalitetsmålen ”Levande skogar”, ”God bebyggd miljö” och ”Levande sjöar och vattendrag”.

Vid en intresseprövning mot enskilda intressen som Nyköpings kommun har gjort enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, bedöms att de inskränkningar som föreslås i enskilds rätt att använda mark och vatten, inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Reservatsföreskrifter
För att trygga syftet med naturreservatet förordnar Nyköpings kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla beträffande naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att inom reservatet:

1. uppföra byggnad, mast eller anläggning;
2. uppföra täkt, schakt, muddring eller annan verksamhet som förändrar struktur eller topografi;
3. göra åverkan på stenblock eller berghällar genom t ex ristning, eldning, målning;
4. bedriva skogsbruk, gallring, röjning eller plantering annat än där de följer fastställda riktlinjer i skötselplan;
5. på någon typ av mark eller vatten använda gödsel eller kemiska medel;
6. ändra markanvändning om det inte föreskrivs i skötselplan;
7. anlägga ny väg, brygga eller dra luftledningar och jordkablar;
8. inplantera för området främmande djur eller växter.

B **Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång**

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatet;
2. anläggande och märkning av vandringsleder på platser som anges i fastställd skötselplan samt uppsättning av informationstavlor;
3. skötsel i form av avverkning, gallring, röjning och slåtter enligt fastställd skötselplan;
4. undersökning och dokumentation av mark, vatten, vegetation och djurliv.

C Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att inom reservatet:

1. göra upp eld på annan än iordningställd grillplats som är utmärkt i fastställd skötselplan;
2. göra åverkan på stenblock eller berghällar genom t ex ristning, eldning, målning e dyl.;
3. störa eller skada djur och bon;
4. medföra katt, hund eller annat husdjur som ej är kopplat;
5. tälta eller anordna lägerverksamhet utan kommunens tillstånd;
6. skada träd vid uppsättning av affisch eller tavla i samband med tävlingar, tipspromenader och dyl.; affischerna skall plockas direkt efter avslutad verksamhet;
7. köra motorbåt eller dyl. på ån.

Föreskrifterna under A, B och C skall inte utgöra hinder för förvaltaren att genomföra eller upphandla den skötsel som framgår av skötselplanen. Föreskrifterna skall ej heller utgöra hinder för underhåll, skötsel och röjning av vägar, stigar och befintliga ledningar inom reservatet.

Andra föreskrifter som gäller för området

Nyköpings kommun vill erinra om att utöver reservatsföreskrifterna gäller även andra lagar, förordningar och föreskrifter för området. Av särskilt betydelse för syftena med reservatet är bland annat:

- artskyddsförordningen (1998:179) och naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1999:7) om artskydd med bestämmelser om fridlysning av orkidéer, som skogsknipprot, *Epipactis helleborine,* och korallrot, *Corallorhiza trifida;*

- terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med viss förbud mot körning i terräng;

- jakt bedrivs ej i naturreservatet annat än skyddsjakt eller eftersök vid behov, exempelvis trafikskadat vilt;

- allemansrätten (inskriven i grundlagen sedan 1994) innebär en begränsad rätt för var och en att färdas över annans mark och tillfälligt uppehålla sig där. Med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet; mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor ute i naturen. Naturvårdsverket har sammanfattat allemansrätten i orden
  Inte störa - Inte förstöra.
  De allmänna hänsynsregler som gäller för alla som nyttjar naturen och allemansrätten återfinns i Miljöbalkens 2 och 7 kap.

Ärendets handläggning
Hållet med omnejd är en av för Nyköpingsborna närmaste gröna lungor med gång- och cykelväg, elljusspår, Sörmlandsleden och andra stigar i området.

I Länsstyreslens naturvårdsprogram *Sörmlands natur* från 1991 klassas Nyköpingsån och omgivningar som naturobjekt med mycket högt naturvärde (klass II) med avseende på hydrologin, ornitologin, det rörliga friluftslivet och landskapsbilden. Hållet-Marieberg-Stenbro får högt naturvärde (klass III) ur friluftslivets synpunkt.

Skogsstyrelsen bekräftade genom sin nyckelbiotopinventering 1994 de höga naturvärden i området, där tre nyckelbiotoper (naturskogsartad granskog på Hållet i slutning mot ån, hassellund vid Marieberg och ädellövskog vid Stenbro) och ett naturvärde (gammal tallskog norr om psykiatriska avdelningen, Hållet) återfinns.

I kommunens naturvårdsplan från 1994 är reservatsområdet till stora delar med som närströvområde samt värdefull naturskogsmark. I båda fallen anses det i planen vara prioriterade områden.

1995 upprättades ett förslag till skötselplan för s.k. ”Åreservatet” av tjänstemän på Nyköpings kommun i samarbete med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen. Planen fastställdes dock inte politiskt.

1999 föreslog Naturskyddsförening- Södra Sörmland i brev till Nyköpings kommun att Hållet skulle skyddas som naturreservat.

I inventeringen av närströvområden i Nyköpings tätort 2003 fick områden Hållet, Marieberg och Stenbro respektive 14, 10 och 5 poäng av 15 möjliga beträffande natur- och friluftsvärden, där friluftslivet värderades två gånger med än naturvärden.

2004 motionerade Folkpartiet för ett kommunalt naturreservat på Hållet. Kommunstyrelsen yttrade sig positivt till motionen och gav i uppdrag till kommunekolog att utreda inför ett bildande av naturreservat (beslut daterat 2004-06-07 dnr 04/KK65). Naturreservatet föreslås omfatta de tre angränsande delområdena Hållet, Marieberg och Stenbro. Landstinget i Sörmland äger en mindre del av marken som i övrigt ägs av Nyköpings kommun. Tidigt samråd skedde med Landstinget som ställde sig positivt till bildandet av naturreservat på sin mark, förutsatt att mark sparades också till eventuella framtida anläggningar såsom ambulansstation och räddningsstation. Även samråd med Räddningstjänsten, Nyköpings kommun, och Vägverket Region Mälardalen (eftersom området genomkorsas av bl.a. E4:an) skedde i ett tidigt stadium.

Utredningen inför bildande av naturreservatet påbörjades i samband med regeringens satsning på lokal och kommunal naturvård 2004. Nyköpings kommun ansökte om bidrag hos Länsstyrelsen för reservatsarbetet och fick bidraget beviljat. Kommunstyrelsen har även avsatt pengar i investeringsbudgeten till projektet.

Under projektet har ideella föreningar bidragit stort med kunskap och synpunkter: tack till Nyköpings Frisksportarna representerade av Sven Jonsson, Naturskyddsföreningen Södra Sörmland representerad av Morgan Andersson, Föreningen Sörmlands Ornitologer representerade av Nils Nilsson. Även andra föreningar, samt skolor och förskolor som utnyttjar området, har kommit med bra förslag och idéer under flera avstämningsmöten.

Avstämning med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen har pågått under hela processen.

Under utredningen genomfördes en enkät till ca 100 besökare på Hållet, om bland annat deras upplevelse av områdets skötsel, vilka friluftsanordningar de eventuellt saknade i området och deras syn på bildande av ett naturreservat (bilaga 3). Hänsyn har tagits till svaren på enkäten vid framtagande av skötselplan och föreskrifter.

Förslaget till avgränsning och skötselplan för naturreservatet Hållet-Marieberg-Stenbro har ställs ut fr o m 2006-05-02 t o m 2006-07-15 i stadshusets entréhall i Nyköping och på kommunens hemsida för granskning av allmänheten samt varit ute på brett samråd till myndigheter, Landstinget, Räddningstjänsten, ideella föreningar, skolor, förskolor och servitutsrättagare. Ett samrådsmöte för allmänheten genomfördes på plats lördag 13 maj 2006. Skriftliga yttranden och bemötande redovisas i sin helhet i bilaga 4. Efter samrådstiden har ändringar inarbetats i handlingarna.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Sammanställning av enkätsvar
4. Samrådsredogörelse
5. Konsekvensutredning
6. Fastighetsförteckning
7. Hur man överklagar